

2. Наказ МВС від 06.02.2019 № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських»

3. Корчемнюк К. А. Психічні стани особового складу в екстремальних умовах та управління ними // Гуманізація взаємовідносин військових: вирішення конфліктів та психотерапія. – Київ : КНУ, 2015. – С. 21–24.

Обшалов Сергій Володимирович,
декан факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування ДДУВС
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ТА ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛADOVOЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток правовідносин у сфері захисту прав і свобод людини не повинен відбуватись без покращення діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції України, з попередження, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Можливість ефективного використання правової думки населення щодо соціальної необхідності недопущення відносно громадян учинення кримінальних правопорушень повинна стати основою у подальшій розробці законодавчого, нормативного та організаційного регулювання зазначеної діяльності.

Актуальними проблемними питаннями щодо попередження, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень займалася низка учених, зокрема: Л.І. Аркуша, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.І. Василичук, І.П. Козаченко, А.Г. Лекарь, Є.Д. Лук'янчиков, Д.Й. Никифорчук, М.А. Погорецький, К.О. Чаплинський, Ю.М. Черноус, С.С. Чернявський, В.Є. Тарасенко, М.Є. Шумило та інші.

Нормативно, усі заходи та дії працівників підрозділів слідства, прокуратури, суду та пенітенціарної служби врегульовані основним законом України – Конституцією, Законами, кодексами України та внутрішньовідомчими наказами, розпорядженнями й вказівками. При цьому, ставлячи в основу своїх дій забезпечення прав та свобод громадян (Конституція) та здійснення об'єктивного кримінального судочинства, які є загальними, кожні з перерахованих галузей мають виконувати й окремі свої завдання, що передбачені законодавством тільки для них. Довий час під поняттям «поліція» чи «поліцейська діяльність» розумілися усі форми, в яких втілювалося вторгнення уряду у приватне та суспільне життя. Лише з ХІХ ст. цей термін отримав більш конкретне значення: поліцією стали називати урядову діяльність,

спрямовану на створення спільних умов безпеки, які окрема особа не здатна забезпечувати собі власними силами. Сутність же поліцейського завдання полягала у тому, щоб усувати загрози особі, суспільству, державі [1, с. 11].

Для належного забезпечення протидії злочинності силами та засобами адміністративної, процесуальної та оперативно-розшукової діяльності, на наш погляд, потрібно чітко розмежувати сфери її застосування та корисність для сучасного суспільства. Послідовно розкриваючи завдання, що законодавство ставить перед оперативним підрозділами правоохоронних органів, слід відмежувати наступні основні напрями застосування зазначених складових у протидії злочинності:

1) пошук й фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій;

2) отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

І якщо перший напрям фактично повністю повинен забезпечувати припинення та розкриття, а згідно нового кримінального процесуального кодексу – розслідування кримінальних правопорушень (справ кримінального провадження), то другий може містити суспільну користь й поза межами кримінального провадження, тобто повинен вирішувати питання попередження негативних явищ, подій, навіть тих, що не врегульовані чи не достатньо врегульовані чинним законодавством, але можуть призвести суттєву шкоду.

Більше того, Кримінальний процесуальний кодекс України визначив основними завданнями кримінального провадження захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [2].

І якщо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду ... є достатньо аргументованим та підкріпленим змістом конкретних статей, то питання захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, на нашу думку, потребує додаткового розгляду та обговорення. Кодекс, на наш погляд, більше розкриває процедурний порядок поновлення прав і свобод, відшкодування шкоди у зазначеному напрямку. Питання ж попередження (недопущення, припинення) кримінальних правопорушень покладається на слідчого, який є офіційною і публічною особою та оперативні підрозділи (ст. 41), які можуть виконувати письмові доручення слідчого, користуватися, при цьому його правами, але «не мають права

здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора».

З огляду на те, що більшість кримінальних правопорушень можна розкрити за допомогою переважно негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, оскільки злочинці, при їх вчиненні, усіляко намагаються замаскувати чи знищити сліди злочину, по можливості зменшити кількість очевидців та свідків, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, потребує більш розгорнутого вигляду.

На нашу думку, актуальним питанням сьогодення є визначення сутності здійснення своєї роботи працівниками Національної поліції України у напрямку забезпечення захисту прав і свобод громадян. Тому дискусія з цього приводу не є безпідставною. Справедливість, об'єктивність, точне дотримання норм закону – головні вимоги слідчої діяльності.

У Конституції України підкреслюється, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер. Це повною мірою стосується особи правоохоронця. Конституція України підкреслює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, тому положення Основного Закону збігаються з загальнолюдським розумінням сутності гуманізму та принципами Загальної Декларації прав людини [3].

На думку І.В. Обшалової, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень – це процес установлення істинного знання щодо конкретної справи кримінального провадження, тобто з'ясування істини шляхом повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин справи, що полягає у збиранні, пошуку, виявленні, процесуальній фіксації інформації та доказів, перевірці винуватості осіб, які вчинили злочин, притягненні до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочину і захисті від необгрунтованого притягнення осіб, непричетних до його учинення [4].

Перелік зазначених умов є важливим та потребує, на наш погляд, додаткового розкриття, розгляду та нормативного регулювання. Інформацію про подію вчинення злочину підрозділи Національної поліції отримують від різних джерел. У більшості випадків її отримують у вигляді заяв громадян, повідомлень посадових осіб та представників громадськості. Громадяни повідомляють про такі злочини, в яких вони були потерпілими, менше – свідками, або коли стало відомо про злочин від третіх осіб. Але сьогодні значна частина громадян, на жаль, не розуміє необхідності повідомляти до правоохоронних органів інформацію про подію злочину, обставини його учинення або про осіб, що підозрюються у вчиненні злочину.

Крім того, правовідносини, що існують у кримінальному судочинстві, зазвичай, «перевантажують» свідків, понятих, потерпілих процесуальними обов'язками. Правове регулювання діяльності правоохоронних органів України, зокрема Національної поліції, надає можливість повного та всебічного використання всіх їхніх наявних сил та засобів у практичній діяльності, тому

приведення до сучасних соціальних вимог суспільства нормативного забезпечення існуючих правовідносин є вкрай важливим та необхідним [4].

Бібліографічні посилання

1. Антологія міжнародного поліцейського права. (Історія. Предмет. Методи. Норми. Класифікація) у двох томах. / Під загальною редакцією: Ю.І. Римаренка, В.В. Коваленка, В.Я. Тація, Ю.С. Шемшученко, О.М. Бандурки, А.П. Гетьмана, О.М. Джужи, О.В. Негодченка, В.І. Олефіра. Т. 1. Від криміналістики до поліцейстики. – Херсон: Айлант, 2010. 724 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012. 360 с.

3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. 80 с.

4. Обшалова І.В. Соціальна складова протидії злочинам підрозділами національної поліції (теоретичні та правові аспекти). Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи : матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 31 берез. 2017 р.). – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 92 с. С. 22-25.

Павлик Микола Петрович,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини,
Національна академія
внутрішніх справ

ВІКТИМНІСТЬ ПОВЕДІНКИ ОСІБ, ЯКІ СТАЮТЬ ПОТЕРПІЛИМИ ВІД ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ

Наразі Україна перебуває у стані нестабільної економічної та політичної ситуації, а рівень доходів більшості її мешканців не забезпечує достатній рівень та якість життя, що є складовими добробуту населення.

Дослідження низького рівня заробітної плати у значної частки населення показали, що Україна разом із Албанією та Молдовою належить до трійки найбідніших країн Європи. За даними Всесвітнього банку в нашій державі понад 70% населення належить до категорії бідних. Особливістю українських реалій є й те, що певна частка зайнятого населення, в тому числі висококваліфіковані працівники, також належать до категорії бідних саме через низький рівень доходів від зайнятості. Тобто, навіть маючи роботу, людина фактично не може нормально відтворювати себе на ті кошти, які їй платить держава або